

આર વરસના સતી
—અને—
સાંડ વરસનો પતી.

૨૭૫૮૮

કીંમત ૦ ૧-૬

વાપરો !

વાપરો !

ખુશખોદાર ધુપેલ

 તેલ.

આ તેલથી માથાના દુખાવાને નરમ પાડે છે અને મગજને શાન્તી આપી મગજ શક્તીને વધારે છે અને વાળ ન તા હોય અને ન વધતા દેખે તો વધારી નરમ અને સુંવાળા બનાવે છે. અમરૂં આંગળાનું તેલ વાપરી ખાત્રી કરો જરૂર એક વખત ખરીદી ખાત્રી કરવા ખાસ મજા મળે છે.

શાહ નાહનચંદ છગનેલાલ,

ઠે. તારાલાલી બીલ્ડીંગ સ્ટેશન સામે, મુરત.

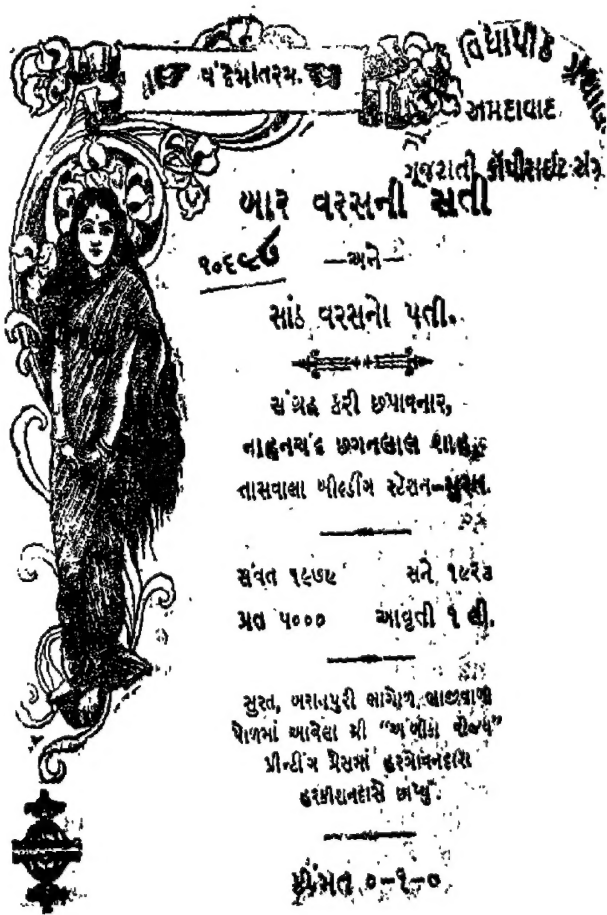
ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૭૫૮૮ વર્ગીક.

પુસ્તકનું નામ હાર વારસાની મળી

વિષય ૬ - ૧૨૫

વંદેમતરમ.

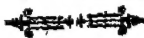
વિદ્યાપીઠ
અમદાવાદ

ગુજરાતી ગ્રંથાલય

બાર વરસની સતી

૧૦૬૯૭ — અને —

સાંઠ વરસનો પતી.

સંબંધ કરી છપાવનાર,

નાદનચંદ છાત્રાલય શાસ્ત્રી
તાસવાલા બીલીમ રોડન-મુલેશ.

સંવત ૧૯૭૯ સને ૧૯૨૩

પ્રત ૫૦૦૦ આશુતી ૧ લી.

મુદ્રત, બરાનપુરી ભાગ્યેજ બાલ્યાજી
શાળમાં આવેલા મી "અબોમ વોલ્યુ"
પ્રીતીય પ્રેસમાં હરગોવિંદસિ
હરમીચનદાસે બાંધ્યું.

પ્રિંત ૦-૧-૦

બાર વરસની સતી અને સાંઠ વરસનો પતી.

ગાયન ૧ લું.

૧૦૬૮૭

રાગ—કયાં ગયોરે પેઢે મોરલીવાળો

અમારા છુઘટ બોલીરે

બાપ તને પૈસાની આ શી લગની લંતર લાગીરે—ટેક
હાથ પાથ બે તારા બે રોયા ગયા હતા શું બાગીરે—બાપ
ગલત કોઠ નિકળ્યો શું અંગે હતો શું મુંગો અંધારે
મુલાં વેચવા જેવો હલકો કર્યો કેમ તે ધંધારે—બાપ
માડી તું પણ કાંઈ ન બોલી લાલચમાં લોભાણીરે
હવે શીદ આંખોમાંથી ટપકાવે છે પાણીરે—બાપ
બે કરવું તું આમ તો કાં નહીં ઝેર દધને મારીરે
હું જેવી ને કેમ બંનાવી વૃદ્ધ પુરૂષની નારીરે—બાપ
થરથરતી બાંગે જણી કહાડી શું આવા ધન કાબેરે
સલે માવડી તું એમાંથી પડી ખાટલે ખાબેરે—બાપ
હાંપ હવે આ દિવસ દોહલા કેમ કરી હું કહાડુરે
તમે બેઠુએ ભુંડું કયું મુજ દેહ જઈ કયાં પાડુરે—બાપ
હુદ તમારા સરખું મેંતો અનર કૃત્ય નહિ ફીડુરે
છાતીમાં કાતી રાખીને પિર શું મુખથી મીડુરે—બાપ
કુપ ઉતારી વાદ્યું વ્રત મુજ કેમ જશે જન્મારેરે
હું ધારું શું આપલિયા તુંજ નથી નરકમાં આરેરે—બાપ

.. ગાયન ર જી—સાવણી.

રાગ—(ગોરી ચઢી સાસરે ફીરવિ કબુઅના)

ઓ બાપ હવે તું બાપજ મ્હારો થોનો
હું તને માનતી હતી બધાથી દાનો
તે મ્હારૂં સત્યાનાસ અરેરે વાળ્યું
તેં ત્હારા મતલબ કાજ બ્હોતરું બાળ્યું
હું તું જે માને ભુવન હાય જન્મી કાં
જન્મી તો જોવા દુઃખ આમ જીવી કાં
મેં તારા ઘરનું નહિ બહુ બાધું પીધું
તેં કમા કાળનું વેર બાપ આ લીધું
મુજ વર્ષ દોઢ તો ગયું માત ધાવણમાં
હું હતીજ ક્યારે ભારે તારા ઋણમાં
શું થયું તેને નુકશાન કહેની હુંથી
જે અઢી વર્ષ મેં ગાળ્યા ભાણ્યા ચુંથી
મેં વર્ષ ચાર તો આ રીતેજ વિતાડ્યા
આક્રીના ઘરનું ઠરી વૈતરું કહાડ્યા
હું ન્હાના ન્હાના કામ પ્રથમ કરતીતી
માથે ગટકુડા ધરી ભાણી ભરતીતી
ત્રણ ચાર વર્ષ તો છાણ મેળવી છાણ
થાપી કીધાં તૈયાર ગાઉં ચા બેઠ્યા
એક વર્ષે ધાવરી બેજ ફેંચી પણ બે

બે કમળી સાદી માત્ર ગને આપી તેં
 તુમ ઘેર દુકડા ઢાઢા હું ખાતીતી
 કલ્થો કૃતવો કરતાં પણ બહુ બહીતીતી
 હું તહારા ઘરમાં જેમ મડોળી થાતી ગઇ
 ખેડાડુ મહારી માત્ર તેમ થાતી ગઇ
 જન્મ ગળી જાય છે શુકા ગાડું દેખી
 મુજ માની ચલત એવી મેં તો પેળી
 મહારાથી ચાકર પેટભરો પણ સારો
 એને પણ આવે ઘડી ખેસવા વારો
 હું ગમે તેમ તો બાળકડી કહેવાઉં
 મુજ ગળું કેટલું કયાંક ચુકી પણ જાઉં
 મુજ વાંક જરા જો જાણી જાગ જનેતા;
 વાગે તો મહારા બાર, લગાઉં કહેતાં !
 દે કોળી વાઘરી કરતાં ગાળો નરવી
 અથવાં તો મારી માર મુજપે ધરતી
 મુજ માત્ર તણી ફરિયાદ બાપ તુજ પાસે
 કયમ થાય કહે મુજ થકી ? હૃદય પણ ત્રાસે
 વળી એ કરતાં તું નથી વધારે રૂઢો
 મેં તારા જેવો કોઇ ન હીઠો કુઢો
 હજી કયાં રાખતી હતી જરા જણનારી
 પણ બાપલીયા તેં મને જીવતી મારી
 તેં મને બતાવી જ્યનેકને લલચાવ્યા

તેં હાઈ પોળીઆ પેટીમાં પધરાવ્યા
 તેં બા બા કહી મુંજ ઠીક કાટલું કાઢ્યું
 તેં તારી મેળે નાક હાથ તુંજ વાઢ્યું
 તેં પછસા માટે શીઠ ઉડાપ્યો વધરો
 તેં ગોલી કહાડ્યો આવો કાંથી ઢગરો
 તું ખોટો કર મા ખેદ ઢોંગ છોડી દે
 તું અગ્નિ કે જલ સાથે મને ભેડી દે
 આ મેં પણ હીંદુ કોમ પુંત્રીને પાણો
 માને તેથી તું લાલચમાં લેવાણો
 છે ધન્ય છાતી તુંજ અને ધન્ય તુંજ હીંમત
 તુંજને અજગાના હૃદય તણી શી કીંમત.
 મુજ માતાના છે દોષ અદ્ય તુંજ આગળ
 તેં તો મહારૂં બસ કહાડી નાખ્યું કામળ
 દર વર્ષ રૂપીઆ ત્રીશ હથે મે ખાધા
 એમાં પણ ઉડતા હતા વખત પર વાંધા
 દશ વર્ષ લગી તેં ત્રણસો ધાર કે દીયા
 તે બહલે દશ હજાર દુધ તે લીધા
 મન નહોતું માનતું વીક્રયમાં મુજ માનું
 તેં એનું ફેરવ્યું ફંદ રચીને પાનું
 ભે કે હું ધરતું કોમ બધું કરતીતી
 નહી ખમાય એવો ઠપકો સાંભળતીતી
 તે છતાં હરે મુજ ચુન્ડો કહે શું પેઠે

તું આમ હૃદયનું રૂપ લઈ કાં બેઠો
 ઓ તારૂં રૂપેયા કહી એ રહેશે
 તું યાદ રાખજે દંડ હૃદયડો દેશે
 જે ચક્રવર્તીનું વ્યાજ હશે ખાનારો
 તું તે કરતાં પણ સોળમણો ગોખરો
 વચ તારૂં વર્ષ અઢાર તણું કદી હોય
 તુજને પરણાવે ડોશી સાઠની કોચ
 ઓ બાપ તને એ કેવું વસતું લાગે
 હું બાણું એમ જરૂર મોત તું મારે
 કાં જવાબ દેતો નથી લેંસના ભાઈ
 કયમ મોહડું તારૂં ગયું સાવ શીવાઈ
 તુંજ સમા દેશમાં જન્મ્યા જ્યારથી પાપી
 દુરહશા ત્યાથી વણિક વિપ્રધર-બાપી
 હું હવે સાસરે ફરી કદી નહીં બાઉ
 પ્રભુ સોગન તારી પાસ આજ હું ખાઉં
 હું શુકલતીર્થમાં જઈશ લલુતી ચોળી
 હું કાંધે વળગાડીશ લેખની ઝોળી
 હું શમનામની લઈશ હાથમાં માળા
 હું ગાઈશ ગોવિંદગાન હમેશ રસાળા
 તે દુષ્ટ પીતા આ લોક બગાડ્યો મારો
 પરલોક તને લઈ લઈ હવે સધીયારો
 હું બેઠું પક્ષને લવ નહીં એળ લગડું

હું તુંજ પેઠે જૂ રવર્ગ નડીજ બગાડું
 નથી પ્રજ્ઞામ કરવા યોગ્ય તોય કઈં છું
 હું નથી દીકરી તારી દેવી હું છું
 બા શાપ નથી હું તુંજને મુખથી દેતિ
 તમમ ઠઠણ શબ્દ પણ તુંજને નથી કહેતિ.
 મુંજ વાક્ય આટલું મુણી મુખેથી જાઓ
 તુંજ સમા પુત્રીના પીતા કદી ના થાઓ
 મુંજ માને મ્હાઈ પગેલાગણું કહેજો
 મુત રયામ તણો આ સંદેશો જઈ દેજો

ગાયન ૩ જી.

(ચિંતા મુકી જાપુ ચડો-મુજો રાહ)

પુછે જોશીને ચોગ્રહીયું શાને નામનું રે
 શાને નામનું રે (૨) પુછે.
 જમાંઇના ઘર કેરૂં નાણું
 ભરી ઠેઘળી ઘરમાં આણ્યું
 ચોગ્રહીયું આ દીકરીનું કે હામનું રે પુછે
 ઘરમાં, સડી હાડકડી કહેશે

પછુ જ્યાં નાથ નીરખવા બેસે
 સુખ ભાળે ત્યાં સાઠ વરસના રયામનુ'રે પુછે
 રયામ વાળ ગાળાને શીરે
 ઘણીને ઘોળા સર્વ શરીરે
 વજન વધારે કસાઈથી આ કામનુ'રે પુછે
 સહીયર આવી વચન સુણાવે
 કહી મર્મમાં આતી ઝાકળાવે
 સખી મહત્તુ' આ બેડું તે કયા ગામનુ'રે પુછે

આયન ૪ થું.

ગઝલ

સુતાનું નામ દીવાળી પરંતુ ખડકી ડોળી
 બીચારી બારનીને સાઠનાની સોંપી ડોળી
 વજન એ ગાપડીનું આશરે મણુ એક હટું
 રૂવચા આઠ મણુ તેના લઈને કીધુ મતું
 કહેવો બાપ આને અમવાં શું કહેવો કસાઈ
 અમે તો એથી વધતી બેઠ આમાં બેવડાઈ

કમાઈઓ તો કરે છે રક્ષણુ નીજના બાલકોનું .
 રીઝાવી આ તો મારે કામ આમા કુરૂર કોનું
 મહાને જયારે ખુદ મીઠાળ મા ને બાપ ગાંધે .
 મુલાના હીતનો ત્યારે યોગ ખીજ દાણુ ચાંધે .
 લલને દીકરીના પૈસા દે જે હાથ મુછે
 પ્રશ્નતું વ્યાપીલાનું પંચ તેને કાંઈ ના પુછે
 પદોણો હરખો આગ્યો તો કહે આલો બાઈ હરખા
 ખીચ રો હરખો આપે ઉત્તર આપણુ બેચ સરખા
 વહે છે શ્યામ મુલ દુર્લભ પુરૂષો જયા છે આવા .
 કહો ત્યાં કયમ ન ચાલે દુર્લભોના કાવાલાવા

ગાયન પ મું.

રાગ - સર્વેયા ઓકત્રીશા

જે વર્ષર્યોના ગુહર્યામ્રમથી શોભીતો છે આ જ સાર
 જે વર્ષર્યોના ઉલ્લમજથી ચાલે છે સવળો વ્યવહાર .
 શાંદ અંશર તો માહશાહના નામે જે અકતી ઓળખાય
 તે વર્ષથીના હાથ વંશજો હવે . . . . . ત્રીજું ખાસ .

જે વર્ધરથોની ધીરધારથી ચાલે અન્ય તણા ઉઠયોગ
 જે વર્ધરથોના કયા જ્ઞાનથી મળે વીપ્રને ઉત્તમ યોગ
 જે વર્ધરથો નીજ ધર્મ કર્મથી સર્વ રથજે ઉજજવલ દેખાય
 તે વર્ધરથોના વંશજ કરથી હાય હવે કન્યા વેચાય
 વસવાયા પણ જે વર્ધરથોના આશ્રમથી ચલવે દુષ્કરણ
 આર વર્ણમાં ચતુર તણું શુભ મળી ગયું છે જેને માન
 જે વર્ધરથોની રનેહ દુષ્ટીથી અબળ સબળ સર્વે પોસાજ
 તે વર્ધરથોના હાય વંશજો અન્ન સુતાના ધનતું ખાય
 હોય જોશરાગન તેનું જે અંધાવી આપે ઘરખાર
 શરણે આવેલાને દેજે ધીરજ હીંમત વારંવાર
 જમે તેમ આકૃત આવે પણ લીખ માંગવા જે નહી જાય
 તેવા ટેકીલાના વંશજ હામ દીકરી કેરા ખાય
 દેશ અગર પરદેશ તણા નવ વણીક વગર ચાલે વ્યાપાર
 વણીક વગર નહી માય કોઇથી કાર્યભાર નપનો મીકાર
 વણીક વગરનું ગામ હોય જે તેહ ગામમાં નહીં ગણાય
 આવા વર્ધરથ તણા સન્તાનો હાય પુત્રીના પૈસા ખાય
 મુંઝા જનવરોની ંહારે જે વર્ધરથો વેગે ધસનાર
 પારેવા જેવા પક્ષીને જે વર્ધરથો છે ચણ દેનાર
 જે વર્ધરથોથી હુઝ પશુ અલ્પ સમય પણ નહીં જોવાય
 તેના વંશજના ક / િ કન્યાને પૈસે ખરડાય

ગાયન ૬ હું.

માલીની

હરહર શીવ જા તે કેટલું નીચ કમં
 નયન થકી ન હીઠા કોઈ જાવે અધર્મ
 હૃદય સ્થીર વહે ના ધૈર્ય તે જાય જુગી
 ચરણ સુખ સુતાનું લે પીતા માત હુટી
 અરર રૂખીર જે છે પુત્રીનું પી જનારા
 જરૂર નરકગામી હુજ તે તે યનારા
 પશુ થકી હલકા જા વર્ધનાચન શા વીચારો
 થરર થરર કંપુ ભેઈ જાવા પ્રકારો

ગાયન ૭ મું.

સવૈયા

કાળાવીર્ય કહેર કરે છે ચેત ને જો હીંદુસ્તાન
 ધર્મ પીતાનું કથી શુદ્ધમા જો હીંદુ

અમે આયં આચાર વીચારો નહીં અમ સમ કો હીં
 એમ કહે પણ પાપપંકમાં મારે કુદકો હીં
 આ તે તારી પ્રભા તણું છે કેવું વર્તન હીં
 સ્વાથ છરી કર ગ્રહી સુતાનું કાપે ગર્દન હિં
 ધર્મ ગયો કે સત્ય ગયું વા કયા ગઈ ઓ હીં
 કયા કારણે પશુથી વૃત્તી નીચ થઈ ઓ હીં
 પશુ પણ પોતાના અચ્ચાની પશ્વા રાખે હીં
 પણ ધનલોભી તનુભા કંઠે પ્રાંસો નાંખે હીં
 દ્રવ્ય હાંપને વસ્તુ લેવી તે તો કય છે હીં
 દ્રવ્ય હાંપને વસ્તુ દેવી તે વીકય છે હીં
 કન્યા વસ્તુ સમજી જે વેચે નર ઓ હીં
 તે પામર નર નર નહીં પણ છે ખરેખ ખર ઓ હીં
 જે દુઃખમાં બહારે ચઢનારા તે સુખ હુટે હીં
 તેવાનું સુખ હાંપવ કહો પછી કેમ ન બુંદે હીં
 અમૃતનો ખ્યાલો પાનારો ઝેર પામ જો હીં
 આ ભવમાં પેલા ભવમાં કયમ સુખી થાય તો હીં
 કરી કબોડાં ભરતણુપનો આગ બગાડે હીં
 શાન્ત સ્થિતીના ઘરમાં પેશી આગ લગાડે હીં
 પુલ હોય ત્યાં ઠાંટા જે કઠોરતા શી હીં
 અસહ્ય બુદ્ધિમ આ / કયમ ભય ન ગાતી હીં

ફરકે ગણે નહીં કામ હંસમાં મતલબ માટે હીં
 વર કન્યાના ફરે દલાલો વાટે ઘાટે હીં
 ધનને અથેં સોફું નરસું જુએ ન અધા હીં
 નહીં કરવાનાં કરવા માંડયા કેવા ધંધા હીં
 નાગર-ખાગની કોયલડીને વનમાં ફેંકે હીં
 ચાર દીવસનું ચટકું ભણી ચાલે લેકે હીં
 મીઠા જલની માછલડી જ્યાં મુકાય ફરીએ હીં
 કંઠા-વરના તત્વ તણી ત્યાં વાત શું કરીએ હીં
 સાચી મુકતા-માળ ખરીદે ધન ઈ વનચર હીં
 ખરા જવેરી રહે રખડતાં એ શું હર હર હીં
 વરને બદલે જરની જોડે સગ કરે શું હીં
 અલંકાર કે વગ કુળ માટે મોહી મરે શું હીં
 ઘટતું છોડીને અણુઘટતું કરવા માંડયું હીં
 સ્વામી જેટલું સ્ત્રીકારીને સાચું છાંડ્યું હીં
 જોવા જોઈએ વય વીધા બળ નહીં જુએ તે હીં
 પાછળથી મુત્રીદુઃખ દેખી હાય ફોં છે હીં
 એ આંમુના ટીપાં તું ગણ લોહી બરાબર હીં
 દુઃખના આરો એથી ઉગ્યા તારી અપર હીં
 અણુમમતી વસ્તુને ગમતી બા હીં

કરવા એસે પણ નહીં તેનો લોક વીચારે હીં
 અમોલનું તો ઘટેજ કર્યું વીશેષ સારું હીં
 એ સુત્રને છોડી દઇને કરે નઠારું હીં
 જે જન નીજ સન્તાનો કેરું કરે ન મંજલ હીં
 તે ખીજનું શું કરવાના ભલું એક પણ હીં
 અમે દુઃખી ને અમે હરીદ્રી એમ વડે સુખ હીં
 પાપકર્મ પણ તજે ન મનથી થાય કેમ સુખ હીં
 ભંટી વાવી ઘડની આશા કેમ રાખીએ હીં
 જેવી કૃતી ફળ તેલું જગમા જરૂર આપીએ હીં
 નથી અન્યાયી પક્ષપાતી નથી જગનો સ્વામી હીં
 જલમા સ્થલમાં રમી રહ્યો છે અંતર્યામી હીં
 સકલ સૃષ્ટીના દણથી તું શું સંતાડે હીં
 બગાડવા ખીજનું જાતાં તારું બગાડે હીં
 લોક વાચકાના કરતાં તું વધું પ્રભુ ભય ધર હીં
 ફરી નીહાળીશ તો તું દ્રમથી તુજ દીન સુખકર હીં
 જે નર ખર પુત્રીના ધનથી મઝા ઉડાવે હીં
 તે હુરથો પછી કેમ ન પરનો માલ પચાવે હીં
 મરદ મુંઝાળો બળદ પુઝાળો શું પદ દઇએ હીં
 ચોળી ચુડી પહેરૂં શું એને કહીએ હીં

એના કરતાં રાંડીકુંડી ઘનીણ સારી હીં.
 મુણી રેટીએ પેટ પોતીકું હા ભરનારી હીં.
 કન્યા વરને ચોખ્ખા થાય ત્યાં વરણ મસાણે હીં.
 જમ પહોંચે એ લેહ બુલમનો કોઈક બાણે હીં.
 બાણી બેઠ વીધવાઓને હાથ વધારે હીં.
 બાદકની હત્યાને લીધે નીજ સુખ હારે હીં.
 કેર કહું કન્યાવીકયનો કેવી રીતે હીં.
 કેર ઘણા ને સખ્તો થોડા ચડે ન ચી-તે હીં.

ગાયન ૮ મું.

ગાઝલ

જામે તો વાણીઆ પ્રાણજી અમે ઉંચા બધાથી	
કહીને એમ મારે હીકરીને ગુપ્ત ઘાથી	અમે
વરસ કશ ખારગીને સાહમાની કોટે ખાંધે	
હરખ દેખાડવા તેનો પાંછી કંસાર રાધે	અમે
વટાવી લાવ્યો કુંડી હોય મળે ગાંધ જેલી-	
કરે ખડુ એ પ્રમાણે પુવને	૧. જેલી અમે

મુતાને વેચવાથી હાથમાં જે થેલી આવે
 દુકાનો માંડીને તેના વડે ધંધો ચલાવે અમે
 કદગો ખંધજો તેથી વીજ દેખે અથવા ચુકે
 ચણી સંભારી છેવટ ગાપ નામે પોક મુકે અમે
 ઘણા ઉદ્યોગ વગર ઘેર બેસી જાય આવી
 અગર એવા જનોનું ખાચ છે લુન્ચા દસાવી અમે
 વસે જ્યાં દોભી લોકો ધુનું ત્યાં ભુખે મરે ના
 વીધાતાના ખરેખર બોલ એ ખોટા ઠરે ના અમે
 રૂંવાડું મીંદરીનું જેવું તેવું ધન સુતાનું
 કહે સો જ્ઞાન એવું કોકને તો પણ થવાનું અમે
 મુતાને વેચનારા વાણીયા ને વીમ કેવા
 અમે નહીં માનવાના એમને અતી શુદ્ધ જેવા અમે
 નથી રાજી થતાં ચાંસલ 'ધી'નું ધન લઈને
 ખુશી એ થાય છે થોડું ઘણું સામું હઈને અમે
 વડે છે શ્યામ સુત દુર્લભ વચન આ નહીં વીસરજો
 સુતાના હામખાવાને અડો તો સ્નાન કરજો અમે

